

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perhehoitolain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perhehoitolain muuttamisesta (HE 86/2016 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lakimies Erkki Papunen, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Anne-Mari Raassina, sosiaali- ja terveysministeriö
- sosiaalihuollon ylitarkastaja Satu Syrjälä, Itä-Suomen aluehallintovirasto
- erikoistutkija Anni Vilkkö, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- perhehoidon koordinaattori Kirsi Ollonqvist, Kaarinan kaupunki
- sosiaalijohtaja Arja Heikkinen, Oulun kaupunki
- hoito- ja vanhustyön johtaja Kati Kantanen, Siilinjärven kunta
- erityisasiantuntija Aila Puustinen, Suomen Kuntaliitto
- lakimies Tanja Salisma, Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
- erityisasiantuntija Erja Pietiläinen, Kehitysvammaliitto
- erityisasiantuntija Susanna Hoikkala, Lastensuojelun Keskusliitto
- kehittämisspällikkö Paula Marjomaa, Pelastakaa Lapset ry
- toiminnanjohtaja Pirjo Hakkarainen, Perhehoitoliitto ry
- lakimies Marjut Vuorela, Vanhustyön keskusliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttila, Lapsiasiavaltuutetun toimisto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perhehoitolakia. Esityksen mukaan toimeksiantosuhteisten perhehoitajien vähimmäispalkkiota korotettaisiin ja perhehoitajien oikeutta vapaaseen lisätäisiin. Esityksessä perhehoitolakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että perhekodissa hoidettavien enimmäismäärä voisi laissa säädetyin edellytyksin olla kuusi. Päätoimisille perhehoitajille tulisi tarjota mahdollisuutta hyvinvointi- ja terveystarkastukseen vähintään joka toinen vuosi

Valiokunnan mietintö StVM 10/2016 vp

ja muille perhehoitajille tarvittaessa. Lisäksi täsmennettäisiin oheishuoltajuutta koskevaa sääntelyä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2016 toiseen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2016.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Esityksen tavoitteena on kehittää erityisesti iäkkäiden perhehoitoa. Esitys liittyy ikäihmisten kotihoitoon kehittämisen ja kaikenikäisten omaishoidon vahvistamisen kärkihankkeeseen sekä omaishoitolain uudistamiseen. Muutosten tavoitteena on osaltaan yhdessä kärkihankkeen toimenpiteiden kanssa vakiinnuttaa perhehoito osaksi iäkkäiden hoidon palvelujärjestelmää.

Hankkeisiin ja lainmuutosten täytäntöönpanoon osoitetaan sekä hankerahoitusta että pysyviä voimavarojen lisäyksiä. Perhehoidon kehittämisen lisäkustannukseksi on hallituksen esityksessä arvioitu 20,4 miljoonaa euroa vuositasolla. Kalliimman hoidon korvautumisella omais- ja perhehoidolla tavoitellaan esityksen mukaan merkittäviä kustannussäästöjä. Uudistusten vaikutuksesta lisääntyvä perhehoito tuo kunnille ensi vuonna noin 7 miljoonan euron säästön ja sen arvioidaan kasvavan noin 30 miljoonaan euroon vuonna 2020, jolloin perhehoidossa olevien ikäihmisten määrän arvioidaan nousevan lähes 1 500 henkilöön.

Perhehoitoa pyritään lisäämään kehittämällä perhehoitojärjestelmän ehtoja ja kannustimia. Perhehoitajan palkkiota korotetaan ja perhehoitajien oikeutta vapaapäiviin lisätään. Kaikki ehdotetut muutokset koskevat toimeksiantosuhteista perhehoitoa. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän selvittämään perhehoitajien työnohjauksen ja täydennyskoulutuksen sisällöllistä kehittämistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistus vaikuttaa jatkossa myös perhehoidon järjestämis- ja valvontavastuiden määräytymiseen. Valiokunta pitää tärkeänä perhehoitajien sosiaaliturvan ja lakisääteisten vapaiden kehittämistä sekä perhehoidon laadun vahvistamista parantamalla perhehoidon tukea hallituksen esityksen mukaisesti. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna.

Hoitopalkkio ja oikeus vapaaseen

Esityksessä ehdotetaan nostettavaksi perhehoitajien vähimmäishoitopalkkio 775 euroon hoidettavaa henkilöä kohti. Lisäksi oheishuoltajuutta koskevaa sääntelyä kootaan samaan yhteyteen siten, että oheishuoltajalle maksettavaa rahallista korvausta koskevan sääntelyn yhteyteen lisättäisiin viittaus lain 10 §:n mukaiseen toimeksiantosopimukseen. Tällöin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti oheishuoltajaksi määrätyle henkilölle voidaan tarvittaessa järjestää hoitopalkkion ja kulukorvausten lisäksi muita perhehoitolain mukaisia palveluja ja tukitoimia.

Valiokunnan mietintö StVM 10/2016 vp

Toimeksiantosuhteisten perhehoitajien oikeutta vapaaseen lisätään vähintään yhdestä arkipäivästä kahteen vuorokauteen sellaista kalenterikuukautta kohti, jolloin hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana. Esityksellä myös täsmennetään säännöstä siten, että jatkossa vapaa määriteltäisiin vuorokautena aiemman arkipäivän sijaan. Joissain kunnissa aiempaa muotoilua on tulkittu siten, että arkipäivä on lyhyempi ajanjakso kuin vuorokausi, jolloin vapaata ei tarvitse järjestää täysinä vuorokausina.

Vapaan määrästä voidaan jatkossakin sopia toisin toimeksiantosopimuksessa. Erityisesti iäkkäiden ja kehitysvammaisten perhehoidossa useat kunnat tarjoavat jo nykyisin merkittävästi nykyistä vähimmäismäärää laajempaa vapaamahdollisuutta.

Valiokunta toteaa, että hoitopalkkioiden nostaminen, palvelujen ja tukitoimien vahvistaminen sekä vapaiden lisääminen ovat omiaan lisäämään perhehoitoa ja tukemaan perhehoitajien jaksamista.

Hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 15 a § perhehoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksista. Kunnan tulee järjestää päätoimiselle toimeksiantosuhteiselle perhehoitajalle mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen joka toinen vuosi ja muille toimeksiantosuhteisille perhehoitajille tarvittaessa. Lisäksi kunnan on tarvittaessa järjestettävä perhehoitajalle hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja.

Hyvinvointi- ja terveystarkastuksella tarkoitetaan paitsi hyvinvoinnin, terveydentilan ja toimintakyvyn tarkastusta myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvää terveydentilan selvittämistä ja neuvontaa. Hyvinvointi- ja terveystarkastuksen tekee perhehoitoon liittyviin erityiskysymyksiin perehtynyt terveydenhuollon ammattihenkilö, kuten terveydenhoitaja. Hyvinvointi- ja terveystarkastukset ovat maksuttomia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 5 §:n 1 kohdan perusteella.

Esityksen mukainen päätoimisten perhehoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastus on perhehoitajille vapaaehtoinen. Päätoimisella perhehoitajalla tarkoitetaan perhehoitajaa, joka ei ole perhehoitoperheen ulkopuolella ansiotyössä eikä näin ollen myöskään työterveyshuollon piirissä. Valiokunta pitää säännöllisten hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämistä näille perhehoitajille perusteltuna, jotta mahdollisiin perhehoitajan hyvinvointia tai perhehoidon sijoitusta koskeviin riskitekijöihin voidaan puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Ehdotetussa 15 a §:ssä on esityksen perustelujen mukaan tarkoitus säätää sosiaali- ja terveystarkastuspalveluista eikä ainoastaan sosiaalihuoltolain mukaisista palveluista. Valiokunta ehdottaa säännökseen sanamuodon täsmennyksiä esityksen perustelujen mukaiseksi.

Hoidettavien määrä

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan päätoimisten perhehoitajien toimintaedellytyksiä parannetaan myös siten, että hoidettavien enimmäismäärää nostetaan kuuteen, mikä nykytilannetta

Valiokunnan mietintö StVM 10/2016 vp

paremmin mahdollistaa molempien vanhempien toimimisen päätoimisena perhehoitajana. Perusteluissa todetaan tämän parantavan ja ylläpitävän perhehoidon saatavuutta sijaishoitomuotona.

Voimassa olevan perhehoitolain 7 §:n mukaan perhekodissa saadaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina. Ehdotetun uuden 2 momentin mukaan hoidettavien enimmäismäärä on pääsäännöstä poiketen kuitenkin enintään kuusi henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on 6 §:n 1 momentissa ja toisella 3 momentissa säädetty kelpoisuus.

Hoidettavien määrästä voidaan lisäksi poiketa voimassa olevan 9 §:n nojalla, jos kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille. Erityisenä syynä enimmäismäärästä poikkeamiseen pidetään myös lähinnä tilannetta, jossa hoidettavat ovat täysi-ikäisiä, joiden keskinäinen kanssakäyminen ja perhehoitosijoituksen laatu yhdessä toimintakyvyn ja hoidon tarpeen kanssa tekevät poikkeamisen mahdolliseksi. Hoidettavien määrä on kuitenkin säännöksen mukaan suhteutettava perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen.

Perhekodissa hoidettavien enimmäismäärän nostaminen koskee myös lasten perhehoidon järjestämistä. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan mukaan muun muassa kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen edun ensisijaisuus ilmaistaan myös muun muassa lastensuojelulain keskeisissä periaatteissa ja sijaishuoltopaikan valintaa koskevilla säännöksillä. Hallituksen esitys ei sisällä lapsivaikutusten arviointia. Esityksen vaikutusarvioinnissa olisi ollut tärkeää huomioida eri ikäryhmät ja niiden erilaiset tarpeet, mukaan lukien sijoitettujen lasten erityiset tarpeet, jotka syntyvät lapsen sairaudesta, vammaisuudesta tai muusta erityisestä taustatekijästä, kuten kulttuuri- tai kielitaustasta. Valiokunta toteaa, että vaatimus lapsivaikutusten arvioinnista perustuu edellä mainittuun YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen.

Valiokunta korostaa, että perhehoitoon sijoittamisesta päätettäessä tulee perhehoitolain ja muiden asiakkaan asemaan vaikuttavien säännösten perusteella ottaa ensisijaisesti huomioon sijoitettavan henkilön etu. Lapsen ja nuoren sijoittaminen perhehoitoon on lastensuojelun erityisosaamista vaativa prosessi. Kunnan tehtävänä on varmistaa perhekodin kokonaistilanne ja valmiudet hoitaa kaikkia perhekodin lapsia heidän etunsa mukaisesti. Perhehoitajalla ei ole oikeutta tiettyyn määrään hoidettavia, vaan perhehoidon sijoituksista päättää jatkossakin kunta. Sijoitusta tehtäessä on syytä ottaa huomioon, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan ja voiko hän saada perhekodin muihin jäseniin nähden tasavertaisen aseman. Hoidettavien enimmäismäärän nostamisen mahdollistava lain muutos ei siis automaattisesti tarkoita jokaisen perhekodin osalta sitä, että hoidettavia olisi enemmän kuin neljä. Hoidettavien määrä on edelleen suhteutettava lain 9 §:n mukaisesti perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen.

Valiokunnan mietintö StVM 10/2016 vp

Perhehoidon valvonta

Perhehoitolain säätämisen yhteydessä on täsmennetty sekä perhehoitajien ilmoitusvelvollisuutta että perhehoidon valvontaa koskevia säännöksiä. Perhehoitajan on ilmoitettava perhehoidossa tapahtuneista muutoksista sekä sijoituksen tehneeseen kuntaan että siihen kuntaan, jossa perhekoti sijaitsee (21 §). Ilmoitusvelvollisuus koskee muun muassa hoidettavien määrässä tapahtuvia muutoksia. Säännösten mukaan ei siten voi syntyä tilannetta, jossa esimerkiksi hoidettavien määrässä tapahtuisi muutoksia sijoituksen tehneen kunnan tietämättä. Hoidettavan sijoittaneen kunnan tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu perhehoitolain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana tarvitsemansa sijoituskunnan järjestämät palvelut ja tukitoimet. Sekä sijoituksen tehnyt kunta että perhekodin sijaintikunta voivat tarvittaessa tehdä perhekodissa tarkastuskäynnin (22 §).

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lasten ja perheiden muutosohjelman yhteydessä osana lastensuojelun kehittämistyötä luodaan uudenlaiset palvelu- ja toimintamallit lapsi- ja perhekoh- taiseen lastensuojelutyöhön sekä sijaishuollon ohjaukseen ja valvontaan. Kehittämistyö koskee myös perhehoitoa.

Eduskunta on perhehoitolain säätämisen yhteydessä hyväksynyt lausuman, jossa edellytetään hallituksen seuraavan perhehoitolain vaikutuksia eri väestöryhmiin ja perhehoidon eri muotoihin sekä sitä, miten perhehoito vaikuttaa kuntien kustannuskehitykseen. Valiokunta toteaa, että ehdotettujen perhehoitolain muutosten vaikutuksia on syytä seurata samassa yhteydessä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 86/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotus)

Valiokunnan muutosehdotus

Laki

perhehoitolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan perhehoitolain (263/2015) 13 §:n 1 momentti sekä 16 § 1 ja 3 momentti sekä
lisätään 7 §:ään uusi 2 momentti, 10 §:n 1 momenttiin uusi 6 a kohta, lakiin uusi 15 a § ja
23 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö StVM 10/2016 vp

7 §

Perhekodissa hoidettavien määrä

Perhekodissa saadaan kuitenkin hoitaa samanaikaisesti enintään kuutta henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on 6 §:n 1 momentissa ja toisella 3 momentissa säädetty kelpoisuus.

10 §

Toimeksiantosopimus

Perhehoitajan ja kunnan tai kuntayhtymän välisessä toimeksiantosopimuksessa tulee sopia:

6 a) hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä;

13 §

Oikeus vapaaseen

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, kunnan tai kuntayhtymän tulee järjestää perhehoitajalle mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana.

15 a §

Hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Kunnan on tarvittaessa järjestettävä toimeksiantosopimuksessa sovittavalla tavalla perhehoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan tukevia **sosiaali- ja terveyspalveluja**. Päätoimiselle perhehoitajalle mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen on järjestettävä vähintään joka toinen vuosi.

16 §

Hoitopalkkio

Jollei toimeksiantosopimuksessa ole toisin sovittu, perhehoitajalla on oikeus saada hoidosta palkkiota (*hoitopalkkio*). Hoitopalkkiota maksetaan perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kalen-

Valiokunnan mietintö StVM 10/2016 vp

terikuukaudessa vähintään 775,00 euroa. Hoitopalkkion määrän tulee vastata henkilön hoidettavuutta ja sitä arvioidessa tulee ottaa huomioon toiminnan luonne.

Kun lapsen hoito ja huolenpito on järjestetty kodin ulkopuolisen sijoituksen sijasta läheisverkoston kartoituksen perusteella huoltajuus- tai oheishuoltajuusmääräyksellä muun kuin biologisen vanhemman luona, tulee lasta hoitavalle henkilölle maksaa tämän lain mukainen hoitopalkkio, 17 §:n mukainen kulukorvaus ja 18 §:n mukainen käynnistämiskorvaus. Lasta hoitavalle henkilölle on tarvittaessa järjestettävä myös lain 10 §:ssä tarkoitettuja palveluja ja tukitoimia.

23 §

Voimaantulo

Jos muualla lainsäädännössä viitataan tällä lailla kumottuun perhehoitajalakiin, sen asemesta sovelletaan tätä lakia.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Kunnan tai kuntayhtymän on ryhdyttävä toimenpiteisiin ennen lain voimaantuloa tehdyn toimeksiantosopimuksen tarkistamiseksi siten, että se vastaa tämän lain säännöksiä viimeistään kuuden kuukauden kuluttua tämän lain voimaantulosta.

Sen estämättä, mitä 7 §:ssä säädetään, ennen lain voimaantuloa tehtyyn sopimukseen perustuva perhehoito voi jatkua lain voimaan tultua niin pitkään kuin hoidettavan hoidon tarve sitä edellyttää.

Helsingissä 14.6.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Sanna Lauslahti kok
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Sari Sarkomaa kok

Valiokunnan mietintö StVM 10/2016 vp

jäsen Martti Talja kesk
varajäsen Ilmari Nurminen sd
varajäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen

Valiokunnan mietintö StVM 10/2016 vp
Vastalause

VASTALAUSE

Perustelut

Yleistä

Hallitus esittää perhehoitolain muuttamista siten, että toimeksiantosuhteisten perhehoitajien vähimmäispalkkiota nostetaan ja perhehoitajien oikeutta vapaaseen lisätään. Päätoimisille perhehoitajille tulee tarjota mahdollisuutta hyvinvointi- ja terveystarkastukseen vähintään joka toinen vuosi ja muille perhehoitajille tarvittaessa. Yhdymme valiokunnan mietinnössä esitettyihin näemyksiin näiden esitysten osalta.

Pidämme tärkeänä perhehoidon kehittämistä yhtenä hyvänä tapana järjestää hoitoa lapsille ja nuorille, vammaisille henkilöille sekä jatkossa yhä useammin myös ikäihmisille. Muutosehdotukset parantavat perhehoitajan jaksamista ja edellytyksiä huolehtia entistä paremmin hoidettavista.

Perhekodissa hoidettavien määrää ei pidä nostaa

Emme voi hyväksyä hallituksen esitystä siitä, että perhekodissa hoidettavien enimmäismäärä nostettaisiin laissa säädetyin edellytyksin enintään kuuteen henkilöön, jos siitä vastaisi vähintään kaksi perhekodissa asuvaa, laissa säädetyt kelpoisuusehdot täyttävää henkilöä (uusi 7 §:n 2 mom). Hoidettavien enimmäismäärä säilyisi muussa tapauksessa neljänä, ja tähän enimmäismäärään lasketaan mukaan samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt.

Hallituksen esityksessä ehdotettua muutosta perustellaan ainoastaan yhteiskunnallisia vaikutuksia kuvaavassa kohdassa, jossa todetaan, että muutos parantaisi päätoimisten perhehoitajien toimintaedellytyksiä. Arvioita muutoksen vaikutuksesta hoidettaviin ei ole mainittu. Hoidettavien enimmäismäärää ei tulisi kasvattaa. Pelkästään taloudelliset syyt ja perhehoitajien toimintaedellytysten parantaminen eivät ole riittäviä perusteita määrän kasvattamiseen. Mielestämme perhehoidon kehittäminen tulee aina tehdä ensisijaisesti hoidettavien tarpeet huomioiden.

Perhehoitolain säätämisen yhteydessä valiokunta totesi mietinnössään (StVM 48/2014 vp), että "perheessä hoidettavien lasten enimmäismäärän rajausta on tehty lapsen edun näkökulmasta--- Sijoitettavat lapset tulevat hyvin erilaisista taustoista, ja heillä on usein takanaan traumaattisia kokemuksia, jotka lisäävät hoidon vaativuutta."

Jo tällä hetkellä perhehoitolaki mahdollistaa poikkeamisen säädetyistä enimmäismäärästä, kun kyse on täysi-ikäisistä hoidettavista. Kyseistä pykälää voitaisiin siten soveltaa ikäihmisten perhehoidon yhteydessä. Näin voidaan edelleen turvata perhehoidossa olevien lasten ja nuorten asema. On myös huomattava, että voimassa oleva perhehoitolaki mahdollistaa poikkeuksen myös alaikäisten kohdalla, mikäli kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille. Tällöinkin voi perhekodissa olla samanaikaisesti hoidettavana useampi henkilö kuin 7 ja 8 §:ssä säädetään.

Valiokunnan mietintö StVM 10/2016 vp Vastalause

Oleennaista on, että hoidettavien määrä on aina suhteutettu niin perhehoitajien lukumäärään kuin hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen.

Vaikutukset arvioitu puutteellisesti

Nostamme myös esiin huolestamme siitä, että jälleen hallitus on tehnyt kiireisellä aikataululla esityksen, jossa vaikutuksia ei ole riittävästi arvioitu. Yhteiskunnalliset vaikutukset on arvioitu pelkästään perhehoitajien näkökulmasta ja se, miten muutokset vaikuttavat hoidettavien arkeen ja asemaan, on jätetty kokonaan käsittelemättä.

Eduskunta hyväksyi vuonna 2015 käsitellessään viimeksi perhehoitolakia (EV 313/2014 vp — HE 256/2014 vp) lausuman, jonka mukaan "Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa perhehoitolain vaikutuksia eri väestöryhmiin ja perhehoidon eri muotoihin sekä sitä, miten perhehoito vaikuttaa kuntien kustannuskehitykseen". Sosiaali- ja terveysvaliokunta korosti myös omassa mietinnössään (StVM 48/2014 vp), että lakia "toimeenpantaessa sekä sen seurannan ja arvioinnin tueksi kehitetään perhehoitoa entistä paremmin kuvaavia indikaattoreita." Asianmukaista seuranta ei ole tehty, eikä siihen perustuvaa arviota ole esittänyt. Onkin tärkeää, että perhehoidon kehittämisen tueksi luodaan indikaattorit ja riittävä seuranta.

Esityksestä puuttuu siis arvio hoidettaviin kohdistuvista vaikutuksista ylipäätään, mutta erityisesti on huomattava, että esityksestä puuttuu lapsivaikutusten arviointi, vaikka perhehoidossa on paljon eri-ikäisiä ja tarpeiltaan erilaisia lapsia, joiden oikeuksiin ja hyvinvointiin nyt ehdotettavilla muutoksilla on selkeä vaikutus.

Vaatus lapsivaikutusten arvioinnista perustuu YK:n yleissopimukseen lapsen oikeuksista. Yleissopimuksessa edellytetään, että lapsen edun tulee olla ensisijainen harkintaperuste, kun tehdään lapsiin kohdistuvia päätöksiä. Tämä koskee myös lainsäädäntöelimien toimia. On merkille pantavaa, että Sipilän hallitusohjelmassa on vieläpä erikseen todettu, että käyttöön otetaan lapsi- ja perhevaikutusten arviointi, ja se on kuitenkin vaikutuksiltaan näinkin keskeisesti lapsiin koskevassa esityksessä jätetty tekemättä. Ei voi olla niin, että arviointi jätettäisiin tekemättä, jos sen tulokset puhuisivat selkeästi esitystä vastaan. Nyt tältä vaikutelmalta ei voi välttyä.

Lopuksi

Asiantuntijakuulemisissa on tullut esiin useita esityksiä perhehoidon lainsäädännön kehittämiseksi edelleen. Kannatamme perhehoitolain kehittämistä, kun käytettävissä on riittävästi tutkimus- ja seurantatietoa perhehoidon toteutumisesta eri muodoissaan. Lisäksi viittaamme Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntijalausuntoon, jossa painotetaan perhehoidon valvonnan selkeän sääntelyn tärkeyttä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 7 §:n 2 momentti ja voimaantulosäännöksen 3 momentti poistetaan.

**Valiokunnan mietintö StVM 10/2016 vp
Vastalause**

Helsingissä 14.6.2016

Anneli Kiljunen sd
Ilmari Nurminen sd
Tuula Haatainen sd
Aino-Kaisa Pekonen vas
Outi Alanko-Kahiluoto vihr